

Formování východního bloku v Evropě

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Formování východního bloku

- Trumanova doktrína donutila SSSR přetvořit své sféry vlivu ve východní Evropě v mocenský blok
- Nejsou povoleny žádné národní cesty k socialismu, ale stalinistický tvrdý kurz koordinovaný Kominformou – založena roku 1947

Tvorba „lidových demokracií“

- Likvidace občanské společnosti – vznikají národní či vlastenecké fronty, tj. zastřešující orgán pro politické strany a případně i další organizace
- Ve všech budoucích východoevropských satelitech došlo dříve či později k likvidaci nekomunistické opozice (častokrát dochází také ke sloučení komunistické a sociálně demokratické strany)

Tvorba „lidové demokracie“ v ČSR

- Parlamentní cesta k socialismu, tlak Moskvy na převzetí moci KSČ
- Vyvolání sporů uvnitř Národní fronty → vyprovokování nekomunistických ministrů k demisi
- Kabinet zcela ovládli komunisté
- Květen 1948 – nová ústava = monopol komunistů na moc
- Sloučení sociální demokracie do KSČ
- Iluze parlamentního systému

- 7. června 1948, měsíc po odmítnutí podpisu nové ústavy, jež by zcela zlikvidovala demokratické zřízení v ČSR, abdikoval prezident Edvard Beneš a novým prezidentem se stal Generální tajemník ÚV KSČ a dosavadní premiér Klement Gottwald
- Prezident Beneš umírá na začátku září 1948, komunistická moc je donucena mu vystrojit státní pohřeb, který u komunistů vyvolával strach

Tvorba „lidové demokracie“ v Maďarsku

- Volby 1945: komunisté 16 %, maloroľníci 56 %, komunistům přiděleno např. min. vnitra
- Salámová taktika rozkládání maloroľníků, založení Levého bloku
- Zatčení gen. tajemníka maloroľníků = rozkol seskupení a ztráta vlivu
- 6/1948 pohlčení soc. dem. do Maďarské strany pracujících – ta jedinou stranu v Maďarsku
- Vůdcem maďarských komunistů byl Matyás Rákosi

Tvorba „lidové demokracie“ v Rumunsku

- Volby 1946: manipulace ve prospěch prosovětských stran
- Opozice: Juliu Maniu – plán tvorby demokratické opozice „v zemích obsazených ruskou armádou“. Vůdcem fronty měl být Beneš. Plán odmítnut.
- Zatčení opozičníků, '47 republika, '48 sloučení soc. dem. a komunistů
- Vůdcem rumunských komunistů se stal Gheorghe Gheorghiu-Dej, u moci zůstal až do roku 1965

Tvorba „lidové demokracie“ v Bulharsku

- 1946 republika, volby: 70 % tzv. Vlastenecká fronta (klíčoví komunisté 55 %), opozice jen 22 %
- Poprava opozičního předáka a represe vůči dalším opozičníkům
- 11/1947 nová ústava a znárodňování
- Sloučení se sociální demokracií, únor 1948 – „vítězství socialismu“
- Vůdce bulharských komunistů Georgi Dimitrov se roku 1949 upil k smrti

Dimitrov a Stalin, 30. léta, autor
neznámý, in

<http://globusmagazin.mk/70-%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%BE%D0%B4-%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD-11/> [10. 12. 2018]

Tvorba „lidové demokracie“ v Polsku

- Polsko ve stavu občanské války, SSSR pomáhá komunistům
- Znárodňování průmyslu a bank, pozemková reforma
- „Demokratický blok“ – promoskevský ve volbách 1947 přes 50 %
- Sloučení komunistů a soc. dem. do Polské dělnické a Socialistické strany
- Neotřesená zůstává katolická církev
- Roku 1947 se stal prezidentem Polska agent NKVD Bolesław Bierut, který zemřel roku 1956 za podivných okolností po XX. sjezdu KSSS, na němž byl odhalen Stalinův kult osobnosti.

Vůdci komunistů ve východní Evropě – seznam k 31. 12. 1948

- ČSR: Klement Gottwald
- Polsko: Bolesław Bierut
- Rumunsko: Gheorghe Gheorghiu-Dej
- Maďarsko: Matyás Rakosi
- Bulharsko: Georgi Dimitrov
- Jugoslávie: Josip Broz Tito
- Albánie: Enver Hodža

Titova Jugoslávie

- Jozip Broze Tito, vůdce jugoslávských komunistů od 1943 do 1980
- Důležitá role Titových komunistů při osvobození Jugoslávie
- Spor se SSSR o ideu Balkánské federace
- Stalinovi vadí, že Tito chce být příliš nezávislý; hrozba pro mocenskou politiku Moskvy
- Tlak SSSR na Jugoslávii, ale Tito neustupuje
- Soužití Jugoslávie se západními státy

Titova Jugoslávie

- 1955 přicestoval N. S. Chruščov do Bělehradu a podepsal tam deklaraci, v níž uznal právo Jugoslávie na vlastní cestu k socialismu = postupná normalizace vztahů obou zemí
- 1956: Tito podpořil SSSR při potlačení povstání v Maďarsku
- 1968: Navzdory očekávání se Jugoslávie postavila tvrdě proti zásahu pěti armád Varšavské smlouvy v Československu

Hnutí nezúčastněných zemí (1961)

Mezi zakládající státy Hnutí nezúčastněných patřil také Egypt, Indie a Jugoslávie. Tady vidíme jejich vůdce: Gamála Abd-al Násira, Džaváharlála Néhrú a Josipa Broze Tita. Neznámý autor, D&B Bureau, <http://diplomacybeyond.com/articles/indias-role-in-the-non-aligned-movement/> [10. 12. 2018]

Dozvuky sovětsko-jugoslávské roztržky

- Provádějí se čistky ve stranických aparátech jednotlivých satelitů, bojuje se proti „agentům titoismu“ (viz např. procesy s titoisty a buržoazními nacionalisty G. Husákem a R. Slánským v Československu)
- Ekonomická základna: Rada vzájemné hospodářské pomoci (11/1949) – hospodářský program většiny zemí podřízen potřebám SSSR

Blízký východ – Suezská krize (Egypt)

- 1952: Organizace svobodných důstojníků svrhla probritské království
- Formálním vůdcem generál Nagíb
- Velmi rychle přebírá moc Gamal Abdul Násir (1954 se stává premiérem a 1956 prezidentem)

Násir prezidentem

- Cíle
  1. Vyhnat Brity z Egypta
  2. Stát se vůdcem panarabské hnutí (sjednotit Araby do jednoho hnutí), s výsledkem vytvoření mohutného arabského soustátí včele s Egyptem
- Sekulární/nacionalní diktatura (arabské nikoliv muslimské hodnoty)
- Modernizace, industrializace
- Nezúčastněnost (viz výše u Tita), ale orientace na SSSR

Suezská krize – 1956

- Násir potřebuje peníze, znárodní Suezský průplav (britský)
- VB musí reagovat, aby nebyla pro smích
- Cíl: vtrhnout do Egypta a Násira svrhnout (spojenci Izrael a Francie)
- Operace Mušketýr: Izrael dobyl Sinaj, VB a FR se úspěšně vylodily

Velmocenská politika v Suezské krizi

- 1956 je v USA před volbami, Eisenhower dává veto Británii
- VB měla USA informovat – varování, aby nezasáhla vojensky
- VB přestává USA informovat, myslela si, že ji USA bude muset podpořit, což se nestalo
- Operace Mušketýr musí být zastavena

Suezská krize – Vítězové a poražení

Vítězové

- USA: nebudeme podporovat neokolonialismus ani u svých spojenců, získaly spojence (Saudskou Arábii, Kuvajt)
- Izrael: ukázal svou sílu
- Násir: posílilo to jeho postavení, pochopil, že je nedotknutelný Západem

Poražení

- VB: ukázala se závislost na USA
- Francie: méně poražená, ale později problém v Alžírsku

Na koláži výše vidíme přehled egyptských prezidentů do současnosti. Všichni kromě Muhammada Mursího (druhý zprava) vzešli z armády, Mursí vzešel z Muslimského bratrstva. Roku 2014 se stal po volbách prezidentem maršál Abd al-Fattáh as-Sísí. Zdroj: AZIZ, Mahmoud, 2018, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/1187/289404/Egypt/-Presidential-Elections--/Overview-How-Egypt's-presidents-came-to-power.aspx> [10. 12. 2018]

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

